

Protokoll fört vid enskild föredragning

Regeringskansliet

Allmänna byrån, personalenheten, Rk1d

Beslutande

Minister

Nina Fellman

.....

Föredragande

Vik.personalsekreterare

Pia Hollsten-Friman

.....

Justerat

Omedelbart

Ärende/Dnr/Exp.

Beslut

Nr 1

Verksamhetsprogram för arbetarskyddet 2016-2019

ÅLR 2016/2886

Landskapsregeringen fastställde verksamhetsprogrammet enligt bilaga 1.

VERKSAMHETSPROGRAM FÖR ARBETARSKYDDET

2016-2019

**Arbetarskyddet, dess organisation och funktion inom
Ålands landskapsregering**

Fastställd av Ålands landskapsregering den 19.4.2016

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. ALLMÄNT OM ARBETARSKYDD INOM LANDSKAPSREGERINGEN	4
2. MÅLSÄTTNINGAR MED ARBETSMILJÖARBETET.....	5
3. STRATEGIER FÖR ARBETSMILJÖARBETET.....	5
4. ARBETARSKYDDET – EN DEL AV PERSONALPOLITIKEN	5
5. ARBETARSKYDDSAANSVAR.....	5
Högsta ledningen.....	5
Mellersta ledningen.....	5
Arbetsledningen, de närmaste förmännen.....	6
Medarbetare och studerande	6
6. ARBETARSKYDDSORGANISATIONEN.....	6
7. FÖRETAGSHÄLSOVÅRDENS ROLL.....	7
Verksamhet inriktad på individen	7
Verksamhet inriktad på arbetsmiljön	7
8. FÖREBYGGANDE ARBETARSKYDD.....	7
9. PRINCIPERNA FÖR UTBILDNING OCH INFORMATION	9
Introduktion och handledning	9
10. STATISTIK.....	9
11. ÅRLIG VERKSAMHETSPLAN.....	9
12. UTOMSTÅENDE ARBETSKRAFT	9
13. UPPFÖLJNING	9
14. KONTAKTUPPGIFTER TILL ARBETARSKYDDSFÖRVALTNINGEN.....	10
15. LAGSTIFTNING PÅ OMRÅDET	11
16. LÄNKAR RÖRANDE ARBETARSKYDD	11

Programmet gäller personal inom:

Allmänna förvaltningen

Infrastrukturavdelningens underlydande perifera enheter

Näringsavdelningens underlydande perifera enheter

Ålands polismyndighet

Landskapets skolor och Ålands sjösäkerhetscentrum

Högskolan på Åland

Fastighetsverket

Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet

1. ALLMÄNT OM ARBETARSKYDD INOM LANDSKAPSREGERINGEN

Med arbetarskydd avses all den verksamhet med vars hjälp man försöker skapa förutsättningar för att upprätthålla och förbättra arbetstagarens arbetsförmåga. Målsättningen är att fortgående förbättra såväl fysiska som psykiska arbetsförhållanden för att arbetet ska kunna utföras ändamålsenligt, effektivt och med gott resultat, samtidigt som arbetstagarens hälsa i arbetet tryggas. Arbetsstillfredsställelse och möjlighet till personlig utveckling är viktiga delar i den dagliga verksamheten. Ambitionen är att tillsammans med anställda och studerande skapa en stimulerande och kreativ miljö. I denna miljö ska såväl jämställdhet som jämlikhet råda. Med arbetsmiljö avses i detta dokument även studiemiljön vid landskapets skolor.

Arbetsmiljöprogrammet ska säkerställa ett fungerande system för internkontroll av arbetsmiljön. Vid Ålands landskapsregering ska alla anställda och studerande ha rätt till en sund, säker och stimulerande arbetsmiljö. En god fysisk och psykosocial arbetsmiljö har stor betydelse för att alla ska känna trivsel och arbetsglädje och därmed kunna nå goda resultat. En samverkan i arbetsmiljöfrågor förutsätts således av ledning, anställda och studerande.

Arbetsförhållanden ska anpassas och utvecklas efter människors olika förutsättningar i såväl fysiskt som psykiskt avseende. Arbetsmiljöarbetet ska bedrivas aktivt så att ohälsa och olycksfall i arbetet förebyggs. Arbetsmiljöaspekter ska vara en naturlig del i den dagliga verksamheten på varje arbetsplats och bör därför utvärderas kontinuerligt. Begreppet arbetsmiljö avser alla faktorer i arbetet och på arbetsplatsen som påverkar den anställde och de studerande i fysiskt och psykiskt hänseende såsom:

- lokaler, utrustning, inredning, kemiska produkter, inomhusklimat
- arbetsorganisation och arbetsmetoder
- samarbete och sociala kontakter

Ledningen har det övergripande ansvaret för att planera, leda och följa upp arbetsmiljön. Avdelningschefer och förmän bör uppmärksamma arbetsmiljöfrågor som direkt påverkas av de beslut de fattar och som ligger inom ramen för det delegerade ansvaret inom de respektive verksamhetsområdena.

Varje anställd och studerande vid landskapsregeringen har ett personligt ansvar för att arbetsklimatet på arbetsplatsen är positivt. I ansvaret ingår inte bara att följa instruktioner och rutiner, utan även att vara uppmärksam på och genast rapportera eventuella risker och hot mot en god arbetsmiljö.

Ett gott arbetsresultat fås inte utan en arbetsför och motiverad personal. Därför ska arbetarskyddet ses som en del av arbetet, ledningen och utvecklandet av såväl arbetet som arbetsgemenskapen. En gemensam angelägenhet för ledning, anställda och studerande är således att skapa en god arbetsmiljö. Arbetsmiljöarbetet ska bedrivas i samverkan där alla har ansvar att medverka och där alla är väl medvetna om verksamhetens mål och inriktning. Som bollplank och stöd i detta arbete verkar flera arbetarskyddskommissioner inom landskapsregeringen.

2. MÅLSÄTTNINGAR MED ARBETSMILJÖARBETET

Målsättningen är att:

- verka för hälsa och välbefinnande i såväl fysiskt som psykiskt avseende.
- möjliggöra arbetstillfredsställelse, gemenskap och personlig utveckling i arbete och studier.
- verka kreativt och utvecklande.
- förhindra samt förebygga ohälsa och olycksfall.

3. STRATEGIER FÖR ARBETSMILJÖARBETET

- Den ordinarie verksamhetsplaneringen ska innefatta mätbara mål, handlingsplaner och uppföljning vad gäller arbetsmiljöarbetet.
- I all planering av verksamheten ska en bedömning av konsekvenserna för arbetsmiljön med sikte på eliminering av riskerna vara ett naturligt led.
- Alla anställda och studerande har rätt att få kunskap om vad landskapsregeringens arbetsmiljöprogram innebär och vilka som är ansvariga för arbetsmiljöförhållandena på arbetsplatsen/skolan.
- Det ska finnas rutiner och resurser för att fortlöpande upptäcka, dokumentera och skyndsamt åtgärda brister och risker ur arbetsmiljösynpunkt.

4. ARBETARSKYDDET – EN DEL AV PERSONALPOLITIKEN

Arbetarskyddet kan inte betraktas lösryckt från övrig verksamhet på arbetsplatsen. Enskilda åtgärder inom arbetarskyddet är bara en del i det större verksamhetssystemet och åtgärderna stöder övrig personalpolitik och ledning inom landskapsregeringens olika verksamhetsområden. Personalpolitiken och arbetarskyddets målsättning sammanfaller i bibehållandet och vidareutvecklandet av en yrkeskunnig personal som tillsammans uppnår goda resultat och samtidigt bibehåller sin arbetsförmåga.

Målsättningen främjas av en god ledning, som i enlighet med arbetarskyddets principer beaktar personalens individuella förutsättningar. Ledningen förverkligar målsättningen genom en god arbetsplanering i vilken ingår personalutbildning och utvecklandet av såväl verksamhetsformer som organisationen i stort.

5. ARBETARSKYDDANSVAR

Enligt arbetarskyddslagen måste arbetsgivaren se till att nödvändiga åtgärder vidtas för att trygga personalens säkerhet och hälsa i arbetet. Arbetsgivaren ska beakta omständigheter som hänför sig till arbetet, arbetsförhållandena och arbetsmiljön i övrigt samt till arbetstagarens personliga förutsättningar. I praktiken är skötseln av arbetarskyddet fördelad över hela organisationen och ansvaret fördelas på den högsta ledningen, mellancheferna, arbetsledarna och de enskilda medarbetarna. Arbetarskyddsansvaret definieras enligt Arbetarskyddscentralen på följande vis:

Högsta ledningen

På basis av de krav som ställs i lagstiftningen, verksamhetens art och risker samt de ekonomiska aspekterna lägger den högsta ledningen grunden för hur arbetarskyddet sköts på arbetsplatsen. Den högsta ledningens uppgift är att säkerställa att förutsättningarna för arbetarskyddet finns i både materiellt och funktionellt hänseende. Detta görs t ex genom att fastställa en klar arbetsfördelning och genom att välja kompetenta förmän. Den högsta ledningen ansvarar också för tillsynen över arbetarskyddet inom hela organisationen.

Mellersta ledningen

Mellancheferna ska planera arbetarskyddsdirektiven och –modellerna och svara för att de förverkligas och uppdateras kontinuerligt. Mellancheferna ansvarar för säkerhets- och skyddsutrustningen, för anskaffningen av maskiner och anläggningar samt för deras underhåll.

Dessutom gör mellancheferna framställningar till den högsta ledningen om hur verksamheten kunde utvecklas.

Arbetsledningen, de närmaste förmännen

Arbetsledarna ska kontrollera och följa upp att maskiner och anläggningar är i skick och att personalen har tillgång till all den säkerhetsutrustning de behöver och att erforderliga skyddsanordningar monteras på maskinerna. Arbetsledningen svarar också för inskolningen i arbetet.

Medarbetare och studerande

Medarbetarna är skyldiga att följa givna arbetarskyddsanvisningar och -modeller. Personalen ska också använda den säkerhetsutrustning de fått. Vidare ska varje enskild medarbetare slå vakt om sin egen och sina arbetskamraters säkerhet och informera sin förman om eventuella faror eller missförhållanden. Personalen har rätt att ge arbetsgivaren förslag gällande säkerheten och hälsan på arbetsplatsen och att få respons på förslagen.

För att de som åtagit sig arbetarskyddsuppgifterna ska kunna bära sitt ansvar måste de själva verka inom linjeorganisationen i sådana uppgifter som ger dem befogenheter och ansvar för arbetarskyddet.

6. ARBETARSKYDDSORGANISATIONEN

Landskapsregeringen och avdelningscheferna har det övergripande ansvaret för att lagar och förordningar inom arbetsmiljöområdet uppfylls, och ansvarar därmed för att arbetsmiljöarbetet planeras, leds och följs upp i överensstämmelse med detta program.

I praktiken sköts dock övervakningen i samarbete med arbetarskyddschefer och -fullmäktige inom landskapsregeringen. Detta innebär ansvar, dels för att fördelningen av arbetsmiljöuppgifterna är kartlagd, dels att arbetarskyddschefer, övriga chefer och medarbetare har tillräckliga resurser (tidsmässiga och ekonomiska), kompetens samt tillräckliga befogenheter om det konkreta arbetsmiljöarbetet.

Arbetarskyddskommissionen och eventuella ombud fungerar som arbetsplatsens samarbetsorgan i frågor som berör arbetarskyddet. Det praktiska arbetet med att utarbeta årliga verksamhetsplaner, övergripande mål och handlingsplaner för arbetsmiljöarbetet, sköts av respektive arbetarskyddskommission och leds av arbetarskyddscheferna. Kommissionerna kan vid behov även handha andra uppgifter. Det fyraåriga övergripande arbetarskyddsprogrammet utarbetas i samråd mellan kommissionerna.

Antalet medlemmar i landskapsregeringens arbetarskyddskommissioner är fyra, åtta eller tolv i enlighet med vad arbetsplatsens art, storlek och övriga förhållanden förutsätter. Av medlemmarna företräder en fjärdedel arbetsgivaren. Arbetarskyddskommissionen utser inom sig för sin verksamhetsperiod en ordförande och viceordförande. Likaså utser kommissionen en sekreterare och en suppleant för denne.

Inom förvaltningen finns för närvarande arbetarskyddskommissioner inom följande separata enheter: allmänna förvaltningen, näringsavdelningens och infrastrukturavdelningens perifera enheter, Högskolan på Åland, landskapets skolor och Ålands sjösäkerhetscentrum, Ålands polismyndighet, Åland miljö- och hälsoskyddsmyndighet samt inom Ålands hälso- och sjukvård.

Arbetarskyddspersonalens uppgifter klargörs i ”samarbetsavtalet för statens arbetarskydd”, ”lagen om tillsynen över arbetarskyddet och om arbetarskyddssamarbete på arbetsplatsen 44/2006” och ”förordningen om tillsyn över arbetarskyddet 73/954”. Detta samarbetsavtal har ingåtts mellan finansministeriet och de fackliga organisationerna och dessa riksbestämmelser tillämpas även vid Ålands landskapsregering. Den riks- och EU-lagstiftning som finns gällande arbetarskyddet gäller även på Åland.

7. FÖRETAGSHÄLSOVÅRDENS ROLL

Företagshälsovården tillhandahåller hälsovård för landskapets personal, med inriktning både på individen och på arbetsmiljön, enligt årliga verksamhetsplaner. I verksamheten följs rådande lagstiftning, verksamhetsplaner, direktiv och rekommendationer gällande företagshälsovård.

Verksamhet inriktad på individen

Målet är att upprätthålla arbetsförmågan samt att skapa en trygg arbetsplats och ett stimulerande arbete för den enskilde individen.

I samband med hälsoundersökningar ges råd och information om förebyggande av risker på arbetsplatsen. Personer i arbete som medför särskild fara för ohälsa samt handikappade arbetstagare uppmärksammas speciellt.

Företagshälsovården planerar och förverkligar åtgärder som upprätthåller arbetsförmågan. Åtgärderna kan inriktas på individen eller gruppen. Att upptäcka behovet av en rehabilitering tidigt utgör en allt viktigare uppgift. Företagshälsovården erbjuder sjukvårdstjänster på allmänläkarnivå. Dessutom ges allmän hälsofostran och rådgivning kring sunda levnadsvanor, speciellt beträffande kost, motion, tobak, alkohol, droger, smittosamma sjukdomar och uppföljning av vaccinationer.

Verksamhet inriktad på arbetsmiljön

Målet är att förebygga risker i arbetsmiljön samt att skapa ett gott samarbetsklimat.

I samband med arbetsplatsbesök utreder man risker och ger förslag till eventuella förbättringar. Behovet av experthjälp bedöms i samråd med arbetarskyddet. Förhållandena på arbetsplatsen följs kontinuerligt med, liksom frånvaro på grund av sjukdom. Planering och upprätthållande av förstahjälpberedskapen är en viktig del av verksamheten som riktas på arbetsmiljön.

8. FÖREBYGGANDE ARBETARSKYDD

Arbetsgivarens arbetsmiljöansvar omfattar arbetsmiljön för personal och studerande. Arbetsgivaren är skyldig att vidta åtgärder, inkluderat till exempel utbildning av arbetsledare och medlemmar i arbetarskyddskommissioner, som behövs för att förebygga arbetstagares/studerandes ohälsa och olycksfall. I arbetsgivarens ansvar ligger även att med tidiga åtgärder i form av arbetsanpassning och rehabilitering verka för att en anställd efter sjukdom eller skada ska kunna behålla sitt arbete eller få en annan lämplig arbetsuppgift inom landskapsförvaltningen.

Landskapsregeringen har i samarbete med företagshälsovården utarbetat ett handlingsprogram för uppföljning av sjukfrånvaro och främjande av arbetsförmågan. Programmet syftar till att upptäcka och förebygga problem i ett tidigt skede för att minska risken för ohälsa och sjukskrivningar. Handlingsprogrammet har utarbetats i samarbete med företagshälsovården och behandlats i arbetarskyddskommissionen för landskapsregeringens allmänna förvaltning. Det har även godkänts av samarbetskommittén för landskapets skolor, högskolan på Åland och Ålands sjösäkerhetscentrum samt av samarbetskommittén för allmänna förvaltningen och vissa myndigheter, enheter.

Det förebyggande arbetarskyddets viktigaste verksamhetsform är samarbetet inom enheten, på arbetsplatsen. Det är förmän och chefer som ansvarar för att det förebyggande arbetarskyddet förverkligas. I samband med förändringar i personalresurser, verksamhetsfunktioner, nya arbetsutrymmen och lokaler, samt vid olika anskaffningar (maskiner, färjor, material m.m.) ska hänsyn till arbetarskyddet tas.

Vid förändringar på arbetsplatsen förverkligas det förebyggande arbetarskyddet enligt följande modell:

- olika yrkesgruppers erfarenheter och funktionella krav samlas in och diskuteras med planeraren och den som ansvarar för inköpen.
- utlåtande begärs av arbetarskyddskommissionen och företagshälsovården. Planeraren, eller den som ansvarar för planeringsarbetet, är skyldig att kontakta arbetarskyddet i så god tid att man har reella möjligheter att påverka besluten.

9. PRINCIPERNA FÖR UTBILDNING OCH INFORMATION

En väsentlig del av utbildningen utgörs av den instruktion som ges av förmannen och arbetskamraterna. Planeringen av den direkta arbetarskyddsutbildningen handhas av landskapsregeringens arbetarskyddskommissioner i samarbete med personalenheten. Ansökningar/anhållan riktas till personalenheten (exkl. Ålands hälso- och sjukvård).

Utbildningsinsatser riktas speciellt till arbetarskyddspersonalen, men syftar även till att öka förmännens och beslutfattarnas kännedom om arbetarskydd. Strävan är att hela personalen ska få information om arbetarskydd.

Introduktion och handledning

De vanligaste orsakerna till olyckor är oordning och bristande inskolning. Enligt lagen om skydd i arbetet är det arbetsgivarens skyldighet att sörja för att en arbetstagare introduceras så att han/hon inte skadar sig i arbetet (Arbetarskyddslag FFS 738/2002). Vid inskolningen ska man beakta den anställdas färdigheter och inskolningen skall vara tillräckligt konkret.

10. STATISTIK

Arbetarskyddschefer och arbetarskyddskommissioner ska ges uppgifter över inträffade olycksfall för att kunna inrikta arbetarskyddsverksamheten på de brister som varit orsak eller bidragande orsak till arbetsolycksfallet och därigenom kunna förhindra liknande olycksfall i framtiden. Avdelningen eller arbetsenheten upprätthåller frånvarostatistiken, vilken även bör delges arbetarskyddskommissionerna vid behov. Personalenheten håller förteckning över personer med förstahjälp- och arbetarskyddsutbildning samt över arbetarskyddspersonalen. Då medlemmar i kommissionen slutar och nya tar vid ska personalenheten meddelas om detta.

11. ÅRLIG VERKSAMHETSPLAN

Landskapsregeringens samtliga arbetarskyddskommissioner uppgör konkreta verksamhetsplaner som kompletterar detta program. Verksamhetsplanerna ska värdera och angripa egna problem och risker på arbetsplatsen. Planerna ska uppdateras årligen. Centralt i dessa planer är:

- principerna för förebyggande arbetarskydd.
- ledningens engagemang.
- att de utgör en del i den dagliga verksamheten.
- att ansvarsområden och uppgiftsbeskrivningar är klara.
- den övriga personalens deltagande.
- att uppföljning ingår i funktioner och åtgärder.
- att de verkar som informations- och inspirationskälla för kommissionernas och den övriga personalens arbetsmiljöarbete.

Arbetarskyddskommissionerna ska arbeta för att skapa ett samarbete i arbetarskyddsfrågor inom förvaltningen. Samarbetet sker med chefer och förmän som i sin tur involverar sin personal. Personalen ges därigenom möjlighet att utveckla det egna arbetet och den egna arbetsplatsen. Arbetarskyddsproblem ska alltid lösas så nära källan till problemen som möjligt.

12. UTOMSTÅENDE ARBETSKRAFT

Vid uppgörande av entreprenadavtal, vid anlitan av självständig företagare eller annan utomstående arbetskraft bör lagen om arbetarskydd beaktas (Arbetarskyddslag FFS 738/2002). Arbetsgivaren ska bl.a. ”sörja för att utomstående arbetstagare har fått tillräcklig information och anvisningar om faror på arbetsplatsen i anslutning till arbetet”.

13. UPPFÖLJNING

Verksamhetsprogrammets ändamålsenlighet granskas inom landskapsregeringens arbetarskyddskommissioner minst vart fjärde år. Kommissionerna bör därefter vid behov ge

förslag till ändringar av detta program.

14. KONTAKTUPPGIFTER TILL ARBETARSKYDDSFÖRVALTNINGEN

Arbetskyddsförvaltningens uppgift är att under ledning av social- och hälsovårdsministeriet till vars verksamhetsområde arbetarskyddet och tillsynen över det hör sköta den regionala handledningen av och tillsynen över arbetarskyddet.

Åland hör till Regionförvaltningsverket i Sydvästra Finland, ansvarsområdet för arbetarskyddet, och har verksamhetsställe i Mariehamn.

Kontaktuppgifter:

Arbetskyddsingenjör: Henning Karlsson
Arbetsuppgift: Tillsyn över arbetsplatser och
arbetsförhållandeärenden på Åland.

Besöksadress: Statens ämbetshus
Torggatan 16 B, Mariehamn

Postadress: PB 86, 22101 Mariehamn

Tel: 020 636 1050 växel eller direkt 040 727 0359

Fax: 018-57071

E-post: henning.karlsson@avi.fi

15. LAGSTIFTNING PÅ OMRÅDET

C1 Arbetarskyddslag 23.8.2002/738

G3 Lag om arbetarskyddsförvaltningen 8.1.1993/16

G8 Lag om tillsynen över arbetarskyddet och om arbetarskyddssamarbete på arbetsplatsen
20.1.2006/44

D1 Lag om företagshälsovård 21.12.2001/1383

16. LÄNKAR RÖRANDE ARBETARSKYDD

http://www.ttl.fi/sv/	Arbetshälsoinstitutet
http://www.tyoturva.fi/sv/	Arbetarskyddscentralen
http://www.tyosuojelu.fi/se/	Arbetarskyddsdistrikten
http://osha.europa.eu/index_html	Europeiska arbetsmiljöbyrån
http://ec.europa.eu/dgs/jrc/index.cfm	EU:s gemensamma forskningscentrum
http://www.finlex.fi/sv/laki/kokoelma/	Finlands författningssamling
http://www.finlex.fi/sv/laki/	Finlands lagstiftning
http://www.stm.fi/sv/arbetarskydd/arbetarskydd	Social- och hälsovårdsministeriet, Arbetarskyddsförvaltningen
http://www.tukes.fi/sv/	Säkerhetsstatistikcentralen
www.who.int/	Världshälsoorganisationen

Svenska länkar:

http://www.arbetarskydd.se/	Arbetarskydd, arbetsmiljötidskrift
www.duochjobbet.com	Du och jobbet, arbetsmiljötidskrift
http://www.av.se/	Arbetsmiljöverket